

УДК 35.088.6

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Яровой Т.С.

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна Академія управління персоналом,
м. Київ, вул. Фрометівська, 2, 02000, Україна
тел. (044)-490-95-00, e-mail: tikhon_9563963@ukr.net

ORCID: 0000-0002-7266-3829, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-51-195-203>

FORMATION OF THE CONCEPT OF PUBLIC SECURITY OF THE STATE

T. Yarovoy

PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department Public Administration, Interregional
Academy of Personnel Management,
Kyiv, Str. Frometivska, 2, 02000, Ukraine
tel: (044)-490-95-00, e-mail: tikhon_9563963@ukr.net

ORCID: 0000-0002-7266-3829, DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-51-195-203>

Анотація. В статті представлено модель концепції громадянської безпеки держави на основі інтересів переважної більшості населення в Україні. В запропонованій концепції закладено інтереси переважної більшості громадян, а також створення умов для ефективного лобіювання інтересів громадянського суспільства з урахуванням внутрішніх та зовнішніх загроз, ризиків та небезпек. Досліджено шляхи її формування. Проаналізовано стан захищеності громадянського суспільства в Україні від загроз, ризиків та небезпек, до яких віднесено внутрішні загрози та ризики і зовнішні. В якості об'єктів дослідження внутрішніх загроз було взято корупційну складову, лобіювання інтересів бізнесових груп в супереч національним інтересам та судову систему, а також діяльність органів виконавчої влади та законодавчого органу. Об'єктами дослідження зовнішніх загроз було взято міжнародні бізнесові структури, іноземні держави та транснаціональні корпорації. Встановлено ряд факторів, які мають безпосередній вплив на лобістську діяльність громадян, серед яких найголовнішими виступають економічні фактори. Визначено залежність економічної безпеки громадянського суспільства та економічної безпеки держави. Досліджено роль та місце економічної безпеки держави в вирішенні проблем з забезпечення безпеки громадянського суспільства. Визначено місце технологій лобіювання інтересів громадян в системі національної безпеки України, яка полягає в систематизованій діяльності з попередження загроз та ризиків національної безпеки, в економічній сфері, інформаційній, політичній та соціальній. Розглянуто сучасні інформаційні технології, які реалізують механізм комунікації в громадянському суспільстві, а також встановлено ряд запобіжників негативному впливу їх застосування деструктивними лобістськими формуваннями, на шляху до впровадження концепції громадянської безпеки в державному управлінні.

Ключові слова: концепція громадянської безпеки держави, громадянське суспільство, державне управління, положення закону, Конституція України, економічна безпека, національна безпека, народ України.

Формул: 0, рис.: 2, табл.: 0, бібл.: 17

Anotation. The article presents the model of the concept of civil security of the state based on the interests of the overwhelming majority of the population in Ukraine. In the proposed concept, interests of the overwhelming majority of citizens are laid, as well as the creation of conditions for effective lobbying of civil society interests, taking into account internal and external threats, risks and dangers. The ways of its formation are investigated. The state of security of civil society in Ukraine is analyzed from threats, risks and dangers, which include internal threats and risks and external ones. As objects of investigation of internal threats, a corrupt component was taken, lobbying interests of business groups in contradiction to national interests and the judicial system, as well as activities of executive authorities and legislative bodies. The objects of the study of external threats were taken by international business structures, foreign countries and multinational corporations. A number of factors have been established that have a direct impact on the lobbying activity of citizens, among which the most important are economic factors. The dependence of economic security of civil society and economic security of the state is determined. The role and place of economic security of the state in solving problems of ensuring the security of civil society is explored. The place of technologies of lobbying of citizens' interests in the system of national security of

Ukraine is determined, which consists in the systematic activity on prevention of threats and risks of national security, in the economic sphere, information, political and social. The modern information technologies that implement the mechanism of communication in civil society are considered, as well as a number of safeguards have been established for the negative impact of their use by destructive lobbyist groups, on the way to implementing the concept of civil security in public administration.

Key words: *the concept of civil security of the state, civil society, state administration, provisions of the law, the Constitution of Ukraine, economic security, national security, people of Ukraine.*

Formulas.: 0; fig.: 2; tabl.: 0, bibl.: 17

Постановка проблеми. Кардинальних змін в державному управлінні можна досягти лише систематизувавши усі зусилля та скоординувавши заходи направлені на покращення стану захищеності держави, громадян, економічного потенціалу та територіальної цілісності України. Так, технології лобіювання інтересів громадян і суспільства, як комплекс методів та інструментів лобістської діяльності, що використовуються суб'єктами лобіювання для реалізації власних інтересів можуть бути втілені з використанням спільних громадянських дій. Проте переважна більшість громадян займається лише тим, що намагається прокормити власні сім'ї в непростий для країни час. Неспроможність громадянського суспільства конкурувати з бізнесовими лобістськими групами, які мають вплив на законодавчу та виконавчу владу в Україні обумовлена корупційною складовою, оскільки громадяни не можуть використовувати адміністративні важелі. А зважаючи на можливість реалізувати власні інтереси, закріплені Конституцією, народ України не може їх втілювати, оскільки відповідні технології лобіювання інтересів громадянського суспільства законодавчо не врегульовані. Тому в державному управлінні, постає необхідність для створення єдиного системотворчого механізму відстоювання інтересів більшості громадян на основі реалізації технологій лобіювання громадянського суспільства, створення умов для здійснення громадянської політики, знаходження ефективних важелів впливу на представників влади та забезпечення належної інформаційної підтримки широкого загалу в Україні, що в цілому можна представити як

концепція з забезпечення безпеки громадянського суспільства.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Серед багатьох досліджень державної безпеки, можна виділити загальну думку, що головним критерієм захищеності, як громадянського суспільства, зокрема, так і держави в цілому, виступає економічний потенціал країни. О. Власюк наголошує на актуальності економічної складової в процесі забезпечення національної безпеки, як ключового фактору захищеності [1]. Г. Пастернак-Таранушенко у своїй монографії представляє концепцію економічної безпеки держави, де важливу роль відіграє економічна складова [2]. М. Єрмошенко, присвятивши наукову працю фінансовій безпеці країни, представляє її, як головний критерій оцінювання рівня національної безпеки [3]. О. Ляшенко, фахівець Інституту стратегічних досліджень при Президентові України постійно займаючись дослідженнями даної проблематики, вказує на першочерговість заходів з забезпечення економічної безпеки підприємств України, як складової національної безпеки, оскільки їх економічна активність є результатом фіскальної, соціальної, організаційної та інформаційної політик держави в контексті національного формату [4]. А. Сухорукова має аналогічну думку [5]. О. Власюк розглянув систему забезпечення національних інтересів комплексно, де важливу роль прибілів економічним інтересам громадянського суспільства [6]. Отже, думка вчених дає можливість сформулювати твердження про першочерговість та актуальність заходів в державному управлінні із забезпечення економічної безпеки громадян.

Формулювання цілей статті.

Формування концепції громадянської безпеки держави на основі інтересів переважної більшості населення в Україні. Дослідження шляхів створення даної концепції. Проведення аналізу стану захищеності громадянського суспільства в Україні від загроз, ризиків та небезпек. Розгляд можливих пропозицій щодо встановлення запобіжників негативному впливу деструктивних лобістських формувань, на шляху до впровадження концепції громадянської безпеки в державному управлінні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досвід розвинених країн світу виокремлюється специфічною структурою прибутковості населення. Так, в країнах з розвиненим рівнем економічного потенціалу переважає середній клас [7], що й не дивно, оскільки економічні процеси в країні повністю пов'язані між собою. Відповідна динаміка характерна залежністю зайнятості населення в даних країнах та рівнем достатку переважної більшості. Таку залежність детально описує науковець Бернард Баумоль у своїй праці «Секрети економічних показників» [8]. Слід звернути увагу на дану багаторічну працю дослідника, яка характеризує не лише залежності тих, чи інших економічних показників, а й базу офіційних відкритих джерел інформації. Представлену наукову роботу можна вважати методичним посібником для будь-якого аналітика не лише в економічній сфері, а й в державному управлінні, оскільки її зміст включає практичні дієві рекомендації по роботі з даними, а не цитування визначень окремих понять, що дуже розповсюджено у вітчизняному науковому середовищі. Цінність полягає у вмісті безлічі інформаційних джерел, які характеризують економіку США, в основному, а також інших країн. Зважаючи на десятирічний вік запропонованої Б. Баумолем наукової роботи, переважна більшість

інформаційних джерел і сама методологія їх систематизації ще й досі залишаються актуальними. Так, найголовніший показник, який характеризує економічний потенціал США, а відповідно і її економічну безпеку – це показник зайнятості населення. На рис. 1, представлено залежності ряду економічних сфер в США від даного показника. Його актуальність характерна і для вітчизняної економіки, незважаючи на тіньовий сектор, рівень якого, (за даними досліджень МВФ, складає приблизно 44 % [9]), хоча і зменшився завдяки економічним реформам в нашій країні [10], та в подальшому ще має зменшитись, завдяки запропонованому урядом законопроекту направленому на детінізацію обігу товарів і послуг [11]. Отже, з цього випливає, що головним напрямом лобістської діяльності громадянського суспільства має бути розвиток економічного потенціалу переважної більшості громадян.

Чому в таких країнах, як Швейцарія, Норвегія, Нова Зеландія, Фінляндія, Австралія, Швеція, не виникають питання про фальсифікацію виборів, підкупу.

Відповідь дуже проста – там неможливо реалізувати зазначену діяльність, оскільки ступінь лобіювання інтересів переважної більшості населення дуже високий. В цих країнах у громадянського суспільства є важелі впливу на державну владу, яка несе відповідальність перед народом, і чого не можна сказати про українські реалії.

Таким чином, найголовніша складова в вирішенні проблем з забезпечення безпеки громадянського суспільства полягає в розвитку економічного потенціалу самих громадян зокрема, та економічного потенціалу країни в цілому.

Разом із збільшенням зайнятості населення збільшується і виробничі потужності, оскільки зростають потреби в переробній промисловості, які безумовно відіграють ключову роль в експортних можливостях України та посиленні її позицій на міжнародних

ринках. З цього випливає, що вирішити проблеми переважної більшості громадян в Україні шляхом швидких реформ не вдасться, так, як свідчить міжнародна практика, що без збільшення економічного потенціалу самих громадян, як суб'єктів лобювання власних інтересів, соціальних лобізм не зможе існувати. Громадяни через низький рівень доходів, будуть прагнути

прокормити власні сім'ї, а не займатися лобізмом. Тому першим кроком для реалізації інтересів громадянського суспільства є аналіз, пошук та систематизація можливостей для покращення економічного потенціалу самих громадян, шляхом збільшення зайнятості населення та зростання рівня професійної активності.

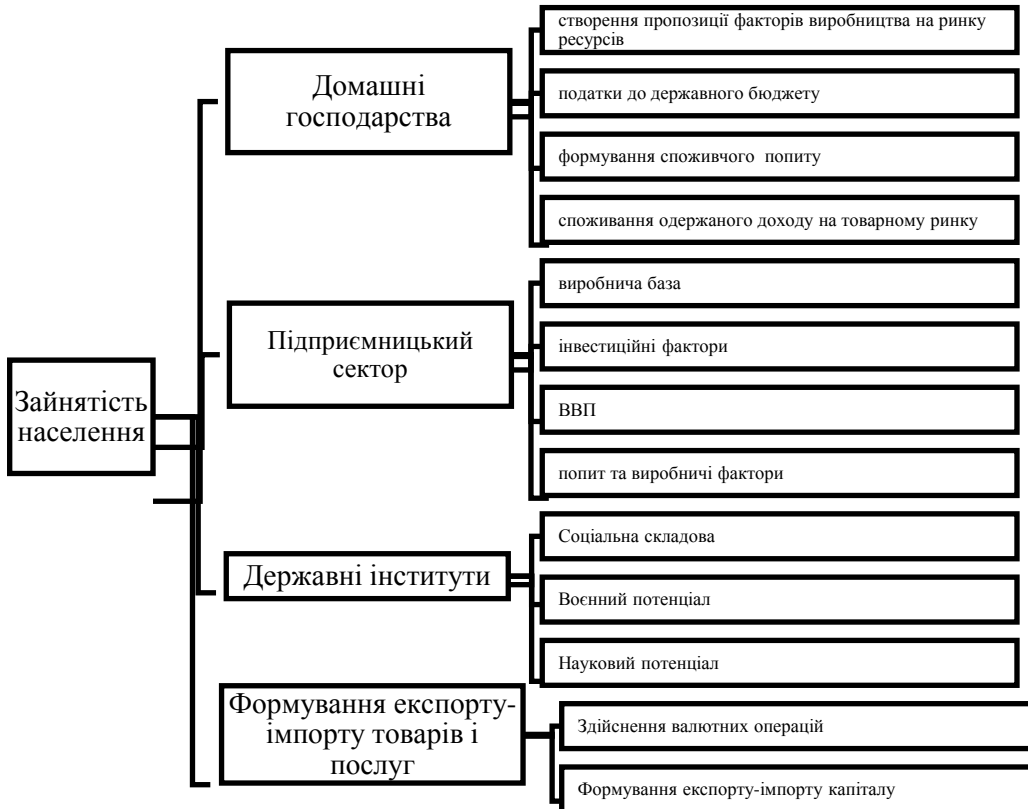

Рис. 1 Залежність ключових суб'єктів національної економіки від показників зайнятості населення

Розроблено автором на основі джерела: [10]

Враховуючи викладене можна провести аналіз загроз та ризиків для громадянського суспільства, що обумовлені соціально-економічними факторами.

Головні ризики для громадянського суспільства знайшли своє відображення в «Стратегії національної безпеки України» [12], яка регламентована законом «Про національну безпеку України» [13], що діє на всій території нашої країни. Даний закон, відповідно до

Стратегії національної безпеки зобов'язує формувати систему обміну інформацією між державними органами, приватним сектором і населенням стосовно загроз і ризиків для громадянського суспільства. На самперед слід виділити основні категорії ризиків для громадянського суспільства.

Ризики з боку міжнародного екстремізму і тероризму. Даний вид ризиків можна охарактеризувати і з боку внутрішньополітичної активності

екстремістських груп, що можуть реалізувати свою діяльність в різних регіонах України.

Внутрішньополітичні ризики, що пов'язані із зовнішніми впливами на певні політичні групи. До таких можна віднести:

- ризики, пов'язані із взаємодією громадянського суспільства і державної влади та їх нерозривним існуванням;

- ризики порушення демократичних принципів. В даний час існує значна кількість індексів демократії, які охоплюють різні аспекти демократичного устрою і розвитку політичних систем, де на перший план виходять права людини. Дослідження відповідних індексів вже давно уособлено в кількісних вимір. Так, індекс демократії, розрахований за методикою британського дослідницького центру The Economist Intelligence Unit, в основі якого лежать комбінації експертних оцінок та результатів опитувань громадської думки з певних країн. Відповідні дослідження проводиться з 2006 року та публікується раз на два роки. Він складений із 60 ключових показників, які об'єднані у п'ять основних категорій, що і характеризують стан демократії в країні (виборчі процеси, діяльність уряду, політичне життя населення країни, політична культура, громадянські свободи). В результаті, використовуючи кількісні показники, формується якісна оцінка за критеріями: повна демократія, недостатня демократія, гібридний режим, авторитарний режим [14];

- ризики пов'язані з політичними партіями, інтереси яких можуть становити загрозу для громадянського суспільства;

- електоральні ризики громадянського суспільства також не можна недооцінювати, оскільки досить часто в нашій країні використовується адміністративних ресурс та відвертий підкуп виборців і т. д.;

- ризики місцевого самоврядування, що пов'язані із незбалансованістю доходної бази та витратних повноважень

місцевих бюджетів, а також ізольованістю органів місцевого самоврядування від місцевих громад, а також низькою само-організованістю населення.

До наступної категорії ризиків для громадянського суспільства можна віднести зовнішні ризики у вигляді світових економічних криз, зовнішніх агресій та екологічного стану довкілля.

Із вище зазначеного слід відмітити, що враховуючи представлену структуру ризиків, суттєво зростає роль громадянського суспільства в забезпеченні безпеки держави, через зміцнення державності, а також відстоювання інтересів та прав самих громадян.

Українське суспільство відчуває на собі як зовнішньополітичні, так і внутрішньополітичні ризики, оскільки знаходиться під тиском державної влади, що має вплив на функціонування громадських організацій, об'єднань та рухів в цілому. З погляду на пропозиції законодавця, щодо формування стратегії національної безпеки, що представлені в законі «Про національну безпеку України», можна виділити р. 3, ст. 4, п. 1, ч. 2 цього закону, де функцію контролю над процесом забезпечення національної безпеки виділено громадянському суспільству. Ст. 10, п. 2, ч. 2 дозволяє проводити інформаційно-аналітичну діяльність громадянським формуванням у сфері національної безпеки, зокрема створювати спеціальні фонди фінансування для такої діяльності та інформаційно-координаційні центри для розповсюдження, збору та аналізу інформації, що стосується національної безпеки.

З одного боку інформаційна складова відіграє ключову роль в лобюванні громадянських інтересів, а з іншого, без активних заходів внутрішні загрози у вигляді корупції та судового свавілля складно подолати.

Отже, проблема лобювання інтересів громадянського суспільства в країні залишається не вирішеною, а відсутність

ефективних нормативно-правових важелів, які давали б можливість реалізовувати інтереси громадянського суспільства в умовах корупції та паралельного лобізму політичних організацій і фінансово-промислових груп, робить актуальним створення концепції громадянської безпеки, яка включає в себе ряд послідовних заходів, направлених на законне відстоювання інтересів переважної більшості населення в країні.

Необхідність розробки концепції забезпечення безпеки громадянського суспільства в Україні, обумовлена багатьма факторами, і, як зазначено в даній статті, головним з таких факторів виступає бідність громадян.

З погляду на зазначене, слід виділити ряд запобіжників, що дадуть можливість попередити спроби перешкоджання для реалізації народних інтересів. Перш за все це стосується контролю з боку громадськості, інструментами якого можуть виступати незалежні ЗМІ та незалежні соціальні мережі. Незважаючи на технологічні можливості контролю зазначених інструментів лобіювання інтересів громадськості у світі з'являються групи громадян, яких об'єднують цінності свободи та захищеності персональних даних в мережі Інтернет. Так, останнім часом починають з'являтися соціальні мережі, основані на новому принципі передачі даних, де кожен учасник є елементом загального ланцюга передачі даних і отримати доступ до яких не можливо. Соціальні мережі, побудовані на технології blockchain запобігають таким прикритим явищам, як торгівля даними з метою маніпулювання певними соціальними групами, а також виявленні та перешкоджанню лобістських проявів громадян, що прагнуть покращити свої економічні позиції. До таких соціальних мереж можна віднести: соціальну мережу Diaspora, яка має відкритий код, проте розташована на сервері, що робить її не захищеною з боку провайдера [15], або взагалі не прив'язану до серверу,

соціальну мережу Scuttlebutt, побудовану на технології blockchain. Принцип дії такої соціальної мережі розробленою мандрівником та дослідником Домініком Тарром, нагадує принцип «сарафанного радіо», доступ до якого можна отримати лише перехопивши та розшифрувавши сам сигнал передачі даних [16], соціальна мережа Hubzilla також побудована на принципах недоступності до вмісту повідомлень. Зважаючи на те, що зазначені соціальні мережі, які ще поки перебувають в режимі тестування, кількість їх користувачів зростає, набагато випереджаючи всім відомі соціальні мережі [17].

Таким чином, закриті для доступу соціальні мережі не можуть бути інструментом для маніпуляцій громадянським суспільством, з боку корпорацій та політико - бізнесових груп, оскільки, blockchain – платформа надає користувачам повний контроль над тим, хто і як користується їхніми особистими даними. Крім того, на відміну від централізованих мереж, де величезна кількість інформації знаходиться під захистом єдиної системи, запропонована технологія зберігає копії мережі на пристроях усіх користувачів, це означає, що зламати таку мережу практично неможливо.

Окремим пунктом слід виділити засоби масової інформації (ЗМІ), які можуть, як становити загрозу громадянському суспільству у вигляді викривленої інформації, з метою маніпуляції свідомістю громадян в рамках інтересів окремих суб'єктів лобіювання, так висвітлювати точну інформацію.

З погляду на трансформацію інформаційного простору, переходу до нової соціально-економічної ери, яка дістала назву «Четверта технологічна революція», де штучний інтелект став невід'ємною складовою людської діяльності, можна виділити таку думку, що суспільство завдяки комунікаційним технологіям складається із кожного громадянина, який має комунікаційний

зв'язок із іншими громадянами. І вже не можна здійснювати державне управління поза увагою громадян, що в цілому сформували єдиний соціум, який при ефективній організації цілком може реалізовувати політику більшості в країні. Так, в багатьох розвинених країнах світу, громадяни активно приймають участь у державному управлінні, використовуючи концепції

електронного голосування, електронної участі та ін.

Отже, не менш важливою складовою в формуванні системи забезпечення безпеки громадянського суспільства виступають організаційні аспекти. Використовуючи захищені засоби комунікації, громадяни, з метою реалізації власних інтересів мають реалізовувати алгоритми дій, направлені на досягнення кінцевого результату.

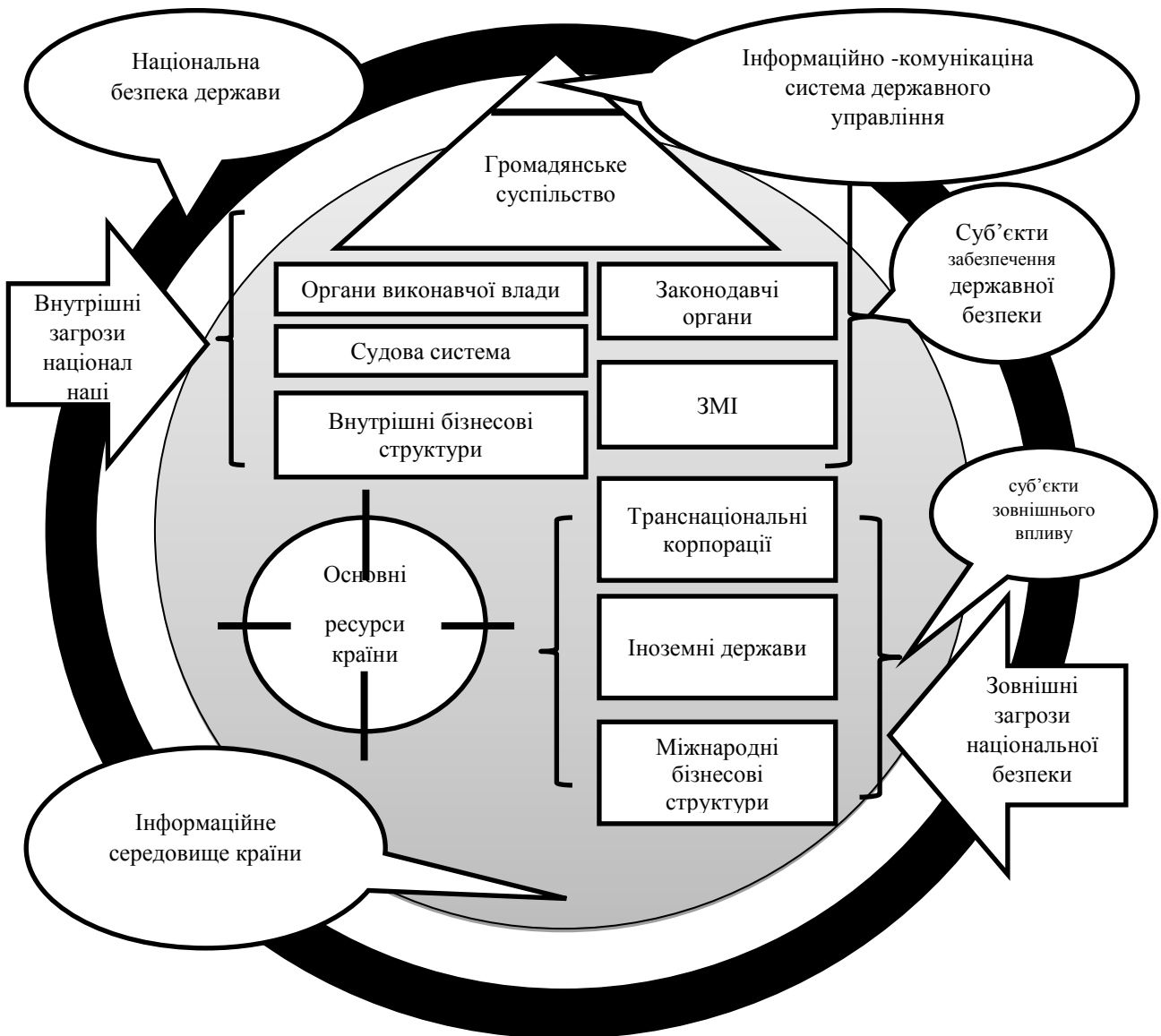

Рис. 2. Концепція громадянської безпеки держави
(Розроблено автором)

Так, можна сформувати єдину громадянську електронну систему комунікації, що діє за принципом запропонованим Домініком Тарром [16], яка не має серверного розташування, а реалізуються на, безпосередньо, пристроях користувачі. Електронна система комунікації має включати можливості проводити електронні голосування щодо вирішення тих, чи інших питань. Окрім голосування та комунікації, в ній має бути сформований ефективний механізм надання пропозицій та висвітлення подій, що стосуються безпеки суспільства та інших питань, пов'язаних із лобюванням громадянських інтересів. Алгоритмічно вона має висвітлювати інформаційні повідомлення користувачів, структура та вид яких повинен бути побудований за стандартом соціальних мереж [17].

Організацію взаємодії суб'єктів забезпечення безпеки держави та суб'єктів лобювання громадянських інтересів представлено у вигляді концепції громадянської безпеки держави (рис. 2)

Таким чином, створення єдиної системи забезпечення громадянської безпеки в державі дасть можливість збільшити вплив переважної більшості населення країни на процеси державного управління.

Висновки. Запропонована у статті модель концепції громадянської безпеки держави сформована на основі інтересів переважної більшості населення в Україні. Основними її складовими є: інформаційна складова, що дає можливість об'єднати загальні зусилля в забезпеченні безпеки держави та організаційна, яка відіграє координаційну роль в процесі лобювання інтересів громади. Мета створення концепції – забезпечення національної безпеки шляхом реалізації інтересів переважної більшості громадян, а також створення умов для ефективного лобювання інтересів громадянського суспільства з урахуванням внутрішніх та зовнішніх загроз, ризиків та небезпек.

Дослідження структури ризиків громадянського суспільства показало, що основними виступають економічні ризики, які можуть бути представлені у вигляді

показників зайнятості населення в різних сферах економічної діяльності.

Зважаючи на збільшення ролі інформаційних технологій в соціальних системах, захищеність комунікаційної сфери громадянського суспільства потребує особливої уваги, оскільки, на сьогоднішній день, електронні соціальні системи є головним інструментом суб'єктів лобювання. В якості запобіжників неправомірного використання даних громадян, доцільно використовувати захищені інформаційні системи, які не можуть бути інструментом для маніпуляцій з персональними даними.

Література:

1. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку : монографія. Київ, 2008. 48 с.
2. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія. Київ, 2003. 320 с.
3. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія. Київ, 2001. 309 с.
4. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія / О. М. Ляшенко. — Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. — 400 с.
5. Сухоруков А. І. Національна економічна безпека : навч. посіб. Житомир : ПП Рута, 2010. 384 с.
6. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці Київ, 2016. 528 с.
7. Нерівність прибутків та показники бідності. URL : <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/income-inequality-and-poverty-indicators> (дата звернення 25.08.2018).
8. Баумоль Бернард Секрети економічних показників: Приховані ключі до майбутніх економічних тенденцій та інвестиційних можливостей : монографія. Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2007. 352 с.
9. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? URL: <https://www.imf.org/en/publications/wp/issues/2018/01/25/shadow-economies-around-the-world-what-did-we-learn-over-the-last-20-years-45583> (дата звернення 25.08.2018).
10. Щодо пріоритетних напрямів детінізації економіки України, Аналітична записка, Відділ макроекономічного прогнозування та досліджень тійової економіки (Т. Тищук, О. Іванов). URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/676> (дата звернення 25.08.2018).

11. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо заходів з детінізації обігу товарів і послуг № 7142 від 27.09.2017, Включено до порядку денного: 2543-VIII від 18.09.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62606 (дата звернення 25.08.2018).

12. Стратегія національної безпеки України, [Електронний ресурс] // Матеріали Національного інституту стратегічних досліджень. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_analit/strategiya_2015.pdf (дата звернення 25.08.2018).

13. Закон України Про національну безпеку України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст.241), Документ 2469-VIII, чинний, поточна редакція — Прийняття від 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 25.08.2018).

14. Методика розрахунку індексу демократії. URL: <http://www.eiu.com> (дата звернення 25.08.2018).

15. Соціальна мережа з відкритим кодом. URL: <http://www.eiu.com/>; Dsaspора <https://diasporafoundation.org/> (дата звернення 25.08.2018).

16. Соціальна мережа Scuttlebutt. URL: <https://www.scuttlebutt.nz/> (дата звернення 25.08.2018).

17. Соціальна мережа Hubzilla. URL: <https://project.hubzilla.org/page/hubzilla/hubzilla-project> (дата звернення 25.08.2018).

Reference:

1. Vlasiuk O. S. Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku : monohrafiia. Kyiv, 2008. 48 s.

2. Pasternak-Taranushenko H. A. Ekonomichna bezpeka derzhavy. Metodolohiia zabezpechennia: monohrafiia. Kyiv, 2003 . 320 s.

3. Iermoshenko M. M. Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia : monohrafiia. Kyiv, 2001. 309 s.

4. Liashenko O. M. Kontseptualizatsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: monohrafiia / O. M. Liashenko. — Luhansk : Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2011. — 400 s.

5. Sukhorukov A. I. Natsionalna ekonomichna bezpeka : navch. posib. Zhytomyr : PP Ruta, 2010. 384 s.

6. Natsionalna bezpeka Ukrainy: evoliutsiia problem vnutrishnoi polityky :Vybr. nauk. pratsi Kyiv, 2016. 528 s.

7. Nerivnist prybutkiv ta pokaznyky bidnosti. URL : <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/income-inequality-and-poverty-indicators> (дата звернення 25.08.2018).

8. Baumol Bernard Sekrety ekonomichnykh pokaznykiv: Prykhovani kluchi do maibutnykh ekonomichnykh tendentsii ta investytsiinykh mozhlyvostei : monohrafiia. Dnipropetrovsk: Balans Biznes Buks, 2007. 352 s.

9. Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years? URL: <https://www.imf.org/en/publications/wp/issues/2018/01/25/shadow-economies-around-the-world-what-did-we-learn-over-the-last-20-years-45583> (дата звернення 25.08.2018).

10. Shchodo prioritetnykh napriamiv detinizatsii ekonomiky Ukrainy, Analitychna zapyska, Viddil makroekonomichnoho prohnozuvannia ta doslidzhen tinovoi ekonomiky (T. Tyshchuk, O. Ivanov). URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/676> (дата звернення 25.08.2018).

11. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zakhodiv z detinizatsii obihu tovariv i posluh № 7142 vid 27.09.2017, Vklucheno do poriadku dennoho: 2543-VIII vid 18.09.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62606 (дата звернення 25.08.2018).

12. Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy, [Elektronnyi resurs] // Materialy Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_analit/strategiya_2015.pdf (дата звернення 25.08.2018).

13. Zakon Ukrainy Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy (Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2018, № 31, st.241), Dokument 2469-VIII, chynnyi, potochna redaktsiia — Pryiniattia vid 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 25.08.2018).

14. Metodyka rozrakhunku indeksu demokratii. URL: <http://www.eiu.com> (дата звернення 25.08.2018).

15. Sotsialna merezha z vidkrytym kodom. URL: <http://www.eiu.com/>; Dsaspора <https://diasporafoundation.org/> (дата звернення 25.08.2018).

16. Sotsialna merezha Scuttlebutt. URL: <https://www.scuttlebutt.nz/> (дата звернення 25.08.2018).

17. Sotsialna merezha Hubzilla. URL: <https://project.hubzilla.org/page/hubzilla/hubzilla-project> (дата звернення 25.08.2018).

Стаття надійшла до редакції 28.08.2018 р.